

УДК 342.12

Шкарупа К. В.,
канд. юрид. наук, викладач
кафедри загальноюридичних дисциплін
Інституту кримінально-виконавчої служби

СПОСОБИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАКОННОСТІ ПРИ ЗДІЙСНЕННІ ВИКОНАВЧОГО ПРОВАДЖЕННЯ

В статті розглянуто механізми та засоби забезпечення законності під час здійснення дій в межах виконавчого провадження. Дана характеристика та наведені ознаки відповідальності, що характерні для виконавчого провадження.

Ключові слова: способи забезпечення, законність, виконавче провадження, відповідальність, правовідносини.

В статье рассмотрены механизмы и средства обеспечения законности при осуществлении действий в рамках исполнительного производства. Данная характеристика приведены признаки ответственности, характерные для исполнительного производства.

Ключевые слова: способы обеспечения, законность, исполнительное производство, ответственность, правоотношения.

In the article the mechanisms and means of ensuring legality in the implementation of actions within the enforcement proceedings. The characteristic signs and responsibilities are typical for enforcement.

Keywords: ways to ensure, law, enforcement proceedings, responsibility, relationship.

Постановка проблеми. Відповідальність у виконавчому провадженні є процесуальним засобом і правовою гарантією забезпечення належної поведінки суб'єктів правовідносин, виникаючих в ході виконавчого провадження. Вона сприяє припиненню та попередженню правопорушень, дієвому

відновленню порушених прав та охоронюваних законом інтересів стягувачів.

Кожна імперативна юридична норма встановлює обов'язкове правило поведінки учасників правовідносин та містить санкцію, яка є підставою застосування конкретних мір відповідальності. Якщо диспозиція норми визначає належну поведінку суб'єкта, то санкцією регулюється сутність, зміст і вид відповідальності суб'єкта за ухилення від належної поведінки, тобто за правопорушення.

Окрім іншого, необхідно звернути увагу на те, що суб'єкти виконавчого провадження відіграють значну роль при здійсненні виконавчих дій, а кожен суб'єкт повинен мати відповідну правосуб'єктність для того, щоб брати участь у виконавчому провадженні.

Аналіз дослідження даної проблеми. Дана проблема активно досліджується сучасними науковцями. У роботах Ю. Бітяка, В. Богуцького, В. Гаращук, Р. Ігоніна, А. Перепелиці, О. Кононенко, І. Погасій, Д. Лук'янця, С. Гончарука та багатьох інших досліджувалися окремі аспекти визначеної проблематики.

Метою даної статті є аналіз характерних ознак та видів виконавчої відповідальності, санкцій та особливості їх застосування.

Виклад основного матеріалу. Варто звернути увагу на ту обставину, що використання державними органами адміністративно-правових засобів впливу має ґрунтуватися на законі. Застосування примусових заходів завжди пов'язане з обмеженням прав громадян і тягне для них настання певних негативних наслідків. Тому держава, яка намагається втілити в життя правову модель взаємовідносин з суспільством, завжди прагне до чіткої і послідовної регламентації права на реалізацію примусових заходів. При чому застосування примусу не має бути самою ціллю, метою діяльності посадових осіб. З огляду на зазначене вище, примусові заходи можуть застосовуватися лише у випадках очевидного і серйозного порушення вимог законодавства, які призводять до порушення прав і свобод інших осіб і суспільства в цілому. Держава має право вдаватися до санкціонованого примусу тільки на підставі, і в межах встановлених законом. При цьому громадяни повинні мати

гарантоване право судового захисту від незаконного і свавільного здійснення примусу

Зміст відповідальності полягає в обов'язку суб'єкта виконавчого провадження зазнавати негативних наслідків в разі порушення цим суб'єктом імперативних приписів норм, регулюючих виконавче провадження.

Що стосується класифікації відповідальності у виконавчому провадженні, пропонується виокремити чотири основні її види в залежності від суті міри відповідальності, встановленої нормою виконавчого права: 1) штрафну; 2) у вигляді виконавчого збору; 3) компенсаційну; 4) у вигляді інших негативних наслідків.

Виконавча відповідальність являє собою юридичну відповідальність. При цьому остання утворена шляхом узагальнення загальних ознак цивільно-правової та кримінальної відповідальності, а також адміністративної.

Теоретичне дослідження виконавчої відповідальності побудовано на наступних зв'язках: виконавча відповідальність – юридична відповідальність – кримінальна та цивільно-правова відповідальність. Юридична відповідальність виступає своєрідним проміжною ланкою та визначається шляхом порівняння і виявлення спільних та відмінних ознак (рис, властивостей) кримінальної та цивільно-правової відповідальності, а також адміністративної відповідальності.

Виокремлюється в юридичній літературі ще один вид юридичної відповідальності – дисциплінарна відповідальність. Ця юридична відповідальність є право змінною, тобто вона тягне зміни або припинення трудового договору як правовідносин.

На нашу думку, очевидно, що виконавча відповідальність не входить в зміст ні кримінальної, ні цивільної відповідальності, хоча, безумовно, певні точки зіткнення у них є. Наше завдання виявити загальні властивості та на їх основі сформулювати властивості, характерні для досліджуваних понять.

Потрібно також зауважити, що є необхідним виділити два різновиди юридичної відповідальності: публічно- та приватноправову. Так, цивільно-правова відповідальність

безумовно відноситься до приватноправової, а кримінальна – до публічно-правової. Адміністративна відповідальність, хоча здебільшого відноситься до публічно-правової відповідальності, тобто вельми схожа на кримінальну, але володіє певними властивостями, характерних для приватноправової, тобто цивільно-правової відповідальності.

Переважаю особливості не самої юридичної відповідальності, а публічно- чи приватноправової призвели до різноманітного розуміння юридичної відповідальності.

Загальновизнано, що підставою для притягнення до відповідальності є наявність складу правопорушення (corpus delicti) [1, с. 46]. Відсутність хоча б одного із елементів складу правопорушення робить неможливим притягнення до відповідальності.

Не можна не згадати і про більш складні теоретичні конструкції юридичної відповідальності, де підставами притягнення до відповідальності є: нормативно-правові, правосуб'єктні, юридико-формальні ознаки. До перших відноситься встановлення відповідальності безпосередньо нормативним актом чи договором, до других – наявність деліктоздатності у суб'єкта, що порушив норму права, до третіх – саме склад правопорушення [2, с. 84].

Перейдемо до відповідальності учасників виконавчого провадження та осіб, які залучаються до проведення виконавчих дій, яких за невиконання чи неналежне виконання своїх обов'язків, може бути притягнуто до кримінальної, адміністративної, дисциплінарної та цивільно-правової відповідальності залежно від характеру правопорушення, яке вони вчинили, а також форми участі цих осіб у виконавчому провадженні.

Залежно від форми участі особи у виконавчому провадженні відповідальність можна поділити на такі види:

- відповідальність державного виконавця за невиконання чи неналежне виконання своїх посадових обов'язків;
- відповідальність сторін виконавчого провадження та інших осіб, які беруть участь у виконанні;

- відповідальність осіб, які залучаються до проведення виконавчих дій.

Наступним етапом розглянемо застосування інших заходів відповідальності у виконавчому провадженні.

Кримінальна відповідальність може наставати у таких випадках.

1. Вчинення діянь, спрямованих на невиконання чи недопущення виконання рішення.

2. Вчинення діянь, спрямованих проти учасників виконавчого провадження.

3. Вчинення діянь учасниками виконавчого провадження.

Адміністративну відповідальність у виконавчому провадженні встановлено за невиконання законних вимог державного виконавця щодо усунення порушень законодавства про виконавче провадження, втрату або несвоєчасне відправлення виконавчого документа, неподання або подання неправдивих відомостей про доходи і майновий стан боржника, неповідомлення боржником про зміну місця роботи (перебування), а також неявку без поважних причин за викликом державного виконавця (ст. 188¹³ КУпАП). Такі діяння тягнуть за собою накладення штрафу від двох до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

За ухилення від відшкодування майнової шкоди, заподіяної злочином підприємствам, установам, організаціям або громадянам, особі, зобов'язаній за вироком або рішенням суду відшкодувати таку шкоду, відповідно до ст. 51¹ КУпАП може бути оголошено попередження, накладено штраф від трьох до семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або присуджено виправні роботи на строк до двох місяців із відрахуванням 20 відсотків заробітку.

Протоколи про адміністративні правопорушення у цих справах мають право складати державні виконавці (ст. 255 КУпАП), а безпосередньо справи розглядає суд (ст. 221 КУпАП).

Санкції виконавчого провадження, які не віднесено до жодного з існуючих видів юридичної відповідальності, є подібними за правовою природою до адміністративної відповідальності. На особливий правовий характер цих санкцій

вказує Пленум Верховного Суду України у постанові від 26 грудня 2003 р. № 14 (п. 19), відповідно до якої скарги на постанови державного виконавця про накладення штрафу може бути оскаржено до суду в порядку гл. 31-Г ЦПКУ, а не гл. 31, яка регулює порядок розгляду та вирішення справ про оскарження постанов про притягнення до адміністративної відповідальності.

За порушення вимог закону, невиконання законних вимог державного виконавця громадянами чи посадовими особами, втрату або несвоєчасне відправлення виконавчого документа, неподання або подання неправдивих відомостей про доходи і майновий стан боржника, а також неповідомлення боржником про зміну місця роботи (перебування), якщо ці дії не мають ознак злочину, а також за неявку без поважних причин за викликом державного виконавця на винних осіб за постановою начальника відповідного відділу ДВС накладають штраф від десяти до тридцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

У разі невиконання у встановлений державним виконавцем строк без поважних причин рішення, що зобов'язує боржника виконати певні дії, які може виконати лише він, державний виконавець виносить постанову про накладення штрафу на боржника-фізичну особу в розмірі від двох до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, на посадових осіб – від десяти до двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на боржника-юридичну особу – від двадцяти до тридцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян та призначає новий строк для виконання.

У разі повторного невиконання рішення боржником без поважних причин державний виконавець у тому самому порядку накладає штраф на боржника у подвійному розмірі. За подальшого невиконання рішення боржником державний виконавець порушує клопотання перед судом про кримінальну відповідальність боржника (ст. 87 Закону України «Про виконавче провадження» – далі Закону) [3].

Видом санкцій виконавчого провадження є привід боржника у разі, якщо останній не виконує свого обов'язку з'явитися на виклик державного виконавця. Таким правом наділений

державний виконавець відповідно до ст. 5 Закону. Безпосередній привід здійснюють органи внутрішніх справ відповідно до Інструкції про порядок взаємодії органів внутрішніх справ України та органів державної виконавчої служби при примусовому виконанні рішень судів та інших органів (посадових осіб), яку затверджено наказом Міністерства внутрішніх справ України та Мінюсту від 25 червня 2002 р. № 607/56/5.

Спеціальним прикладом застосування *цивільно-правової відповідальності* за невиконання чи неналежне виконання своїх обов'язків учасниками виконавчого провадження можна назвати те, що підлягають відшкодування збитки, завдані сторонам неправильним висновком експерта або спеціаліста (ст. 14 Закону).

Стягувач має право подати позов до юридичної особи, з вини якої не було стягнуто кошти з боржника (ст. 86 Закону), при цьому він звільняється від сплати державного мита при зверненні до суду. За змістом цієї норми відповідальність юридичної особи може застосовуватись як за неможливості, так і за ускладнення виконання рішення з вини зазначеної особи. Вина юридичної особи в невиконанні рішення доводиться відповідно до положень ст. 30 ЦПКУ і може полягати у непроведенні стягнення коштів із боржника як навмисно, так і внаслідок недбалості, в тому числі й у разі невиплати йому заробітку (доходу), на який звертається стягнення. Важливим при цьому є те, що до юридичної особи не переходять зобов'язання боржника за виконавчим документом, оскільки присуджені з неї на користь стягувача кошти мають компенсаційний характер (п. 21 постанови Пленуму Верховного Суду України від 26 грудня 2003 р. № 14). З іншого боку, сплата юридичною особою грошових коштів боржникові як відшкодування не звільняє боржника від виконання свого обов'язку, який вказано у виконавчому документі.

Література:

1. Авер'янов В. Б. Українське адміністративне право : черговий етап реформування / В. Б. Авер'янов : зб. наук. праць // [Українське

адміністративне право : актуальні проблеми реформування]. – Суми : ВВП „Мрія-1”, ЛТД „Ініціатива”, 2000. – С. 46-51.

2. Пушкин А., Шишка Р., Рябокони И. Предпринимательская деятельность и результаты творческого труда // Бизнес-Информ. – 1994. – № 8. – С. 16.

3. «Про виконавче провадження» Закон України від 21 квітня 1999 р. № 606-XIV. // Відомості Верховної Ради. – 1999. – № 24. – Ст. 207.

УДК 321.5

Шруб І.В.,

канд. юрид. наук, доцент кафедри
адміністративної діяльності
Національної академії внутрішніх справ

ПОНЯТТЯ ТА ОСНОВНІ ЕТАПИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ

Аналізується поняття та характерні риси професійного навчання працівників поліції, а також проводиться його відмежування від таких близьких йому за змістом і смисловим навантаженням термінів, як «професійний розвиток» та «професійна підготовка». Розглядається порядок, організація та терміни проведення професійного навчання поліцейських, його мета, завдання, види, форми та система (етапи).

Ключові слова: навчання, освіта, неформальне професійне навчання, первинна професійна підготовка, підготовка у вищих навчальних закладах із специфічними умовами навчання, післядипломна освіта.

Анализируется понятие и характерные черты профессионального обучения работников полиции, а также проводится его отграничение от таких близких ему по содержанию и смысловой нагрузке терминов, как «профессиональное развитие» и «профессиональная подготовка». Рассматривается порядок, организация и сроки